

Plenum

Tisdag 29.4.2025 kl. 14.00—17.21

14. Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om en reform av ämbetsverken inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde

Regeringens proposition RP 31/2025 rd

Remissdebatt

Talman Jussi Halla-aho: Ärende 14 på dagordningen presenteras för remissdebatt. Talmanskonferensen föreslår att ärendet remitteras till kulturutskottet.

För debatten reserveras i detta skede högst 30 minuter. Om vi inte inom denna tid hinner gå igenom talarlistan avbryts behandlingen av ärendet och fortsätter efter de övriga ärendena på dagordningen. — Minister Adlercreutz ser inte ut att vara på plats än. I väntan på ministern går vi över till ledamöternas anföranden. — Ledamot Aittakumpu, varsågod.

Debatt

15.53 Pekka Aittakumpu ps: Arvoisa puhemies! Suomi on väkiluvultaan varsin pieni maa, mutta silti meillä julkinen sektori, voisi sanoa, on kaikkea muuta kuin pieni. Tuoreimpien tietojen mukaan Suomessa on yhteensä ja täsmälleen 4 237 julkisen hallinnon organisaatiota. Valtionhallinnossa erilaisia organisaatioita on 419. Julkisen hallinnon organisaatioissa tehtiin vuonna 2023 yhteensä 510 201 henkilötövuotta. Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan julkinen sektori ylitti viime vuonna ensimmäistä kertaa 700 000 työntekijän rajan.

On syytäkin kysyä, tarvitaanko näin valtavaa julkista koneistoa hallitsemaan näin pientä kansaa. Monet julkisen puolen työtehtävistä ovat äärimmäisen tärkeitä, kuten opettajien, hoitajien, lääkäreiden, pelastushenkilöstön ja poliisin tehtävät, mutta ongelma on se, että julkiselle puolelle on vuosikymmenten aikana lisätty jatkuvasti myös sellaisia tehtäviä, jotka eivät ole välttämättömiä. Näitä tehtäviä on lisätty muun muassa ilmastonmuutoksen torjunnan, pride-ideologian, rajat kaikille täysin auki -maahanmuuttopolitiikan ja kaikenlaisien mukavien mutta ei-välttämättömien toimintojen rahoittamiseksi.

Arvoisa puhemies! Julkista hallintoa eli valtion, kuntien ja hyvinvointialueiden hallintoa pyöritetään suomalaisilta kerätyillä verorahoilla. Julkisen puolen tehtävien karsiminen on välttämätöntä. Siksi tämä hallituksen esitys vaikuttaa hyvin tarpeelliselta ja oikean suuntaiselta. Ehdotuksena on, että virastojen määrää vähennetään. Nykyiset opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan kymmenen virastoa yhdistetään viideksi suuremmaksi kokonaisuudeksi. Tavoitteena on virastorakenteen yksinkertaistaminen ja päällekkäisen hallinnon vähentäminen. Meidän on tehtävä tehokkaammin ja karsittava kaikesta, mikä ei ole välttämätöntä. Uudistuksella vastataan osaltaan valtion julkisen talouden kestävyysvajeeseen ja opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle kohdistettuihin 29,8 miljoonan

Punkt i protokollet PR 44/2025 rd

euron pysyviin säästöihin. Tietohallintoa ja tukitoimintoja pyritään keskittämään ja vähentämään virastojen sisäistä päällekkäisyyttä.

Arvoisa puhemies! On selvää, että aina kun jostakin leikataan, se koskettaa jotakin tai joitakin, mutta yhteisiä verorahoja ei kuitenkaan voi jakaa miltei sokeasti ja surutta. On täysin kestävämpiä ja väärin vetää linjaa, jossa julkista hallintoa paisutetaan ilman rehellistä arviointia siitä, mikä on tarpeellista ja välttämätöntä ja voisiko veronmaksajien rahaa säästää tekemällä paremmin, kuten tässä esityksessä nyt on tavoitteena, että esimerkiksi päällekkäisyyksiä karsitaan.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys on siis hyvinkin oikean suuntainen, ja toivoisin myöskin kriittistä tarkastelua tässä esityksessä mainitun Opetushallituksen toiminnan suhteen Opetushallituksen ideologisista painotuksista ja viraston paisuneesta roolista, joka ei vastaa tasapuolisen, puolueettoman ja tehokkaan viranomaisen roolia. Opetushallituksen rooli ei ole tähänkään mennessä ollut pelkästään asiantuntijavirasto, vaan se päättää muun muassa opetussuunnitelmien perusteista, osallistuu säädösvalmisteluun ja jakaa laajoja valtionavustuksia. Vuonna 23 se jakoi avustuksia noin 168,5 miljoonaa euroa. Opetushallituksen julkaisut ja ohjeistukset ovat olleet paikoin hyvin vasemmistolaisesti sävyttyneitä, ja ne ovat korostaneet seksuaalisuuteen ja sukupuoleen liittyviä teemoja tavalla, joka ylittää neutraalin viranomaistoiminnan rajat. Vai mitä sanotte esimerkiksi siitä, että Opetushallituksen verkostakin tällä hetkellä löytyvän opettajien ohjeen mukaan ”sukupuolen moninaisuudesta voi jakaa ikätasoisesti tietoa lapsille kertomalla esimerkiksi, että joillain pojilla on pimppi”?

Kansainvälistymisen ja EU-hankkeiden varjolla Opetushallitus on ajanut monikulttuurisuuspolitiikkaa, joka ei ole linjassa kansallisten prioriteettien tai paikallisten tarpeitten kanssa. Opetushallituksessa johtokunnalla ja pääjohtajalla on roolinsa, mutta käytännössä poliittinen ohjaus jää vähäiseksi, mikä mahdollistaa virastolle omanlaisen agendan ajamisen. Opetushallituksen ohjeet varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen yhteisiä juhlia ja uskonnollisia tilaisuuksia koskien ovat toistuvasti julkisuudessa esillä, koska koulujen rehtorit ja muu henkilökunta kokevat ne epäselviksi. Tämän takia monissa kouluissa ei uskalleta pitää esillä suomalaisen kulttuuriin satoja vuosia kuuluneita kristillisiä perinteitä, kuten vaikkapa jouluevankeliumia, vaikka sille ei ole mitään esteitä. Kristillisiä viitteitä pelätään kouluissa niin paljon nykyään, että perinteisiä tiernapoikiakin näkee kouluissa yhä harvemmin. Tästäkään huolimatta Opetushallitus ei ole tarkentanut ohjeistustaan. Miksi? Eikö Opetushallituksen nimenomaan pitäisi pitää suomalaisen sivistyksen, historian, suomalaisen kulttuurin ja suomalaisten arvojen puolta? Vaikuttaa siltä, että intoa on enemmän kansamme ulkopuolelta tulevien niin sanotun monikulttuurisuuden eli kansallemme vieraiden arvojen esiin tuomiselle ja niiden nostamiselle entisten arvojen tilalle. Viime maaliskuussa Opetushallituksen työryhmä ehdotti islamin uskonnon lisäämistä ylioppilaskirjoituksiin. Tarvitaan siis paitsi hallinnon karsimista myös sellaista hallintoa, joka keskittyy ydintehtäviinsä ja joka ajaa Suomen ja suomalaisten asiaa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Strandman on poissa. — Edustaja Lohikoski, olkaa hyvä.

15.59 Pia Lohikoski vas: Arvoisa puhemies! Opetus- ja kulttuuriministeriön virastouudistus on iso ja merkittävä. Tänään haluan nostaa esiin muutamia keskeisiä huomioita ja

Punkt i protokollet PR 44/2025 rd

myös huolia liittyen suunnitteilla olevaan Taide- ja kulttuurivirastoon. Tämä uusi virasto yhdistäisi Taiteen edistämiskeskuksen, Taiken, ja Kansallisen audiovisuaalisen instituutin, KAVIn, toiminnot. Muutos on merkittävä, ja sen onnistumiseen liittyy paljon odotuksia mutta myös perusteltuja huolia.

Toiseksi taidetoimikuntalaitoksen rakenteeseen on tulossa merkittäviä muutoksia. Taiteen määrärahojen jakaminen keskitetään uuteen taide- ja kulttuurineuvostoon, ja tämä korvaisi nykyiset valtion ja alueelliset taidetoimikunnat sekä taideneuvoston. Alueellisten taidetoimikuntien lakkauttaminen on herättänyt huolta erityisesti alueellisen asiantuntemuksen, yhdenvertaisuuden ja taiteen autonomian säilymisestä. Tämä huoli on otettava vakavasti varsinkin nyt, kun hallituksen kulttuurileikkaukset iskevät juuri kulttuurin alueelliseen saavutettavuuteen. Ehdotettu rakenne keskittäisi päätösvaltaa pienemmälle joukolle kuin nykyään. On ensiarvoisen tärkeää, että taide- ja kulttuurineuvostossa on jatkossa mukana taiteen tekemisen ja tekijyyden asiantuntemusta. On hyvä, että lausuntokierroksen jälkeen hallituksen esitykseen lisättiin taiteen ja kulttuurin keskeisten tahojen kuuleminen neuvostoa asettaessa.

Uudistukseen liittyy myös asiantuntijapankin perustaminen. Tämä pankki koostuisi asiantuntijoista, joista kootaan hakukohtaisesti paneelit tukemaan tämän neuvoston päätöksentekoa. On tärkeää, että keskeisimmät taiteilijajärjestöt voisivat nimetä suoraan edustajia tähän asiantuntijapankkiin, jotta täällä sitten asiantuntemus olisi mahdollisimman vahvaa ja kattavaa.

Lausuntokierroksella nousi myös vakavia huolia taiteen poliittisen ohjauksen lisääntymisestä. Päätöksenteon täytyy säilyä taide- ja kulttuurikentän oman asiantuntemuksen varassa ja pysyä riittävän etäällä poliittisesta vaikuttamisesta. Yksi keskeisistä heidän esille nostamistaan huolista on ollut vertaisarvioinnin säilyminen. Vertaisarviointihan on taiteen autonomian ja riippumattomuuden perusta. Lausuntopalautteen ansiosta vertaisarvioinnin periaate kirjattiin lakiin, ja tämä on kiistatta askel oikeaan suuntaan. Tästä voi kiittää hallitusta. Toivotaan, että tämä tällaisena pysyy.

Lopuksi haluan nostaa esiin vielä erään huolen. Uuden viraston tehtäväkentästä ollaan poistamassa maininta taiteilijoiden toimeentuloedellytysten edistämisestä. Tämä kirjaus olisi kyllä erittäin tärkeä, ja sen säilyttäminen olisi selkeä signaali taiteilijoiden työn arvostuksesta ja tuesta. Muutos on aina mahdollisuus, mutta se on myös hetki, jolloin meidän pitää pitää huolta siitä, että taiteen autonomia, asiantuntemus ja alueellinen tasavertaisuus eivät vaarannu. Toivon, että tässä uudistustyössä kuunnellaan tarkasti kentän ääntä ja varmistetaan, että uudesta rakenteesta tulee aidosti taiteen ja kulttuurin edistämisen väline, ei sen kaventaja.

Ihan lopuksi on pakko kommentoida edellistä puheenvuoroa, että edellinen puhuja ei lainkaan puhunut tästä käsillä olevasta aiheesta. Toivoisin puhemieheltä tarkkaavaisuutta. [Hannu Hoskonen: Pekka puhui asiaa!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Ingo.

16.03 Christoffer Ingo r: Arvoisa rouva puhemies! Tämä OKM:n virastouudistus on tervetullut muutos, joka keventää päällekkäistä hallintoa ja selkeyttää virastorakennetta, kun ministeriön hallinnonalan kymmenen nykyistä virastoa vähennetään viiteen.

Punkt i protokollet PR 44/2025 rd

Det är alltså en välkommen reform, där regeringen nu föreslår att tio statliga verk i framtiden blir fem. Det är helt rimligt och i linje med regeringens politik och det som vi egentligen under flera regeringsperioder har pratat om, att vi har en alltför tung byråkrati och behöver se över den. Jag hoppas att behandlingen här i riksdagen sedan blir sådan att man förstås hör sakkunniga noggrant och om nödvändigt ännu gör nödvändiga korrigeringar för att få det här till bästa möjliga slutliga lagpaket.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Saisinko käännöksen?

Tulkki esitti puheenvuorosta suomenkielisen yhteenvedon.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Seuraavaksi puhujalistaan. — Edustaja Hoskonen.

16.05 **Hannu Hoskonen kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Tämä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan uudistaminen sinänsä on positiivinen asia. On tärkeää, että hallintoa kevennetään, mutta nyt esimerkiksi kun olen seurannut tuota aluehallintoviraston uudistusta, kun Tampereelle ollaan tekemässä sitä valtavaa virastoa, jolle sallitaan sitten myös omatoiminen valitusoikeus asioissa, niin sehän johtaa täydelliseen umpikujaan, kun meillä ovat nyt jo hallinto-oikeudet täynnä valituksia ja viranomaiset tappelevat hallinto-oikeuksissa keskenään. Se on kyllä, voisin sanoa, ajattele mattomuuden äärimmäinen riemuvoitto, jos niin tehdään.

Toivon, että kulttuuripuolella näytetään esimerkkiä. Kuten edustaja Pekka Aittakumpu omassa puheenvuorossaan hyvin luetteli nuo viranomaisten määrät, mitkä Suomessa ovat, ei tällainen kansakunta tuommoista hallintoa tarvitse, ei varmasti tarvitse. Toivon, että tämä kulttuuripuoli näyttää nyt esimerkkiä, miten tämä homma hoidetaan, ja kun niitä veronmaksajien rahoja käytetään, niin käytettäköön ne sitten vaikka siihen varsinaiseen kulttuuriin, vaikka nyt musiikin tai minkä tahansa taiteenalan eteenpäinviemiseen, eikä hallintoon. Sitä hallintoa on pakko keventää. Ei tällainen viiden tai lähes kuuden miljoonan kansakunta tarvitse satojatuhansia virkamiehiä sen tautta, ei varmasti tarvitse.

Toivotaan, että tämä ensimmäinen nyt käsitellyssä oleva lakiesitys, jolla kulttuuripuoli ja sivistyspuoli lähtevät tälle kiviselle tielle kulkemaan, onnistuu ja mietinnöstä tulee hyvä ja hallinto kevenee, koska muuta vaihtoehtoa tällä kansakunnalla ei ole, jos meinaamme nuo velat maksaa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Haluaako edustaja Hänninen sanoa jotain tähän? — [Juha Hänninen: Haluan, kiitoksia, arvoisa puhemies! Jos sopii, niin käytän tähän vielä puheenvuoron.] — Olkaa hyvä.

16.07 **Juha Hänninen kok:** Sivistyshallinto on suomalaisen yhteiskunnan kivijalka. Se luo pohjan koulutukselle, kulttuurille, tieteelle ja taiteelle, lopulta tätä kautta myös hyvinvoinnille, tasa-arvolle ja talouden kasvulle. Jos haluamme vahvistaa tätä perustaa, meidän on kyettävä uudistumaan. Siksi hallitus vie nyt määrätietoisesti eteenpäin opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan virastouudistusta. Tämä uudistus ei ole hallinnon uudelleenjärjestelyä huvin vuoksi. Sen ytimessä on yksinkertainen kysymys: miten voimme varmistaa ja miten varmistamme, että jokainen veronmaksajien käyttämä euro käytetään mah-

Punkt i protokollet PR 44/2025 rd

dollisimman vaikuttavasti ja tehokkaasti? Siksi uudistus on välttämätön osa myös valtion-talouden kokonaiskuvaa.

Arvoisa rouva puhemies! Tähän mennessä hallinnonala on muodostunut vuosikymmen-ten aikana kerrostuneista rakenteista, joista osa on päällekkäisiä, eri kokoisia tai tehtävän-kuvaltaan pilkottuja. Meillä on ollut yksitoista virastoa, joiden tehtävinä on ollut hoitaa eri-laisia asioita. Yhtymäkohtia on ollut, mutta aina yhteistyötä ei ole löytynyt. Tällainen ra-kenne ei enää palvele kansalaisia eikä vastaa tämän päivän yhteiskunnallisiin haasteisiin. Siksi yhdistämme nyt kymmenen virastoa viideksi selkeäksi kokonaisuudeksi. Näin sel-keytämme sivistyshallintoa ja parannamme yhteistyötä toimijoiden välillä.

Arvoisa rouva puhemies! Tällä rakenteiden selkeyttämisellä on kolme keskeisintä tavoit-tetta: Ensinnäkin puretaan turhaa sääntelyä ja hallinnollista päällekkäisyyttä. Kun virasto-jen määrä vähenee ja tehtävät järjestellään uudelleen, voidaan myös keventää hallinnon taakkaa. Vähemmän byrokratiaa on enemmän aikaa varsinaiseen työhön. Toiseksi ohjaus ja johtamisen selkeyttäminen on tärkeä tehtävä. Vahvistamme valtion rahoituksen strate-gista ohjausta. Virastoja on helpompi johtaa. Yhteiset tavoitteet ja toimintatavat tulevat nä-kyvämmiksi ja avoimemmiksi. Tämä tukee paitsi virastojen omaa vaikuttavuutta myös koko sivistyshallinnon kykyä reagoida ja uudistua. Kolmanneksi veronmaksajien rahat käytetään jatkossa vaikuttavammin ja tehokkaammin. Isommat virastot mahdollistavat laa-jemman työnjaon, tehokkaamman resurssinkäytön sekä hallinnon ja tukipalveluiden kes-kittämisen ilman, että palvelut kärsivät tai alueellinen saatavuus heikkenee.

Arvoisa puhemies! Olemme tehneet uudistusta laajassa yhteistyössä henkilöstön, viras-tojen ja sidosryhmien kanssa. Tämä ei ole vain rakenneuudistus, vaan se on myös kulttuu-rin muutos. Meidän tehtävämme on varmistaa, että jokainen euro palvelee sivistystä, ei hallintoa. — Kiitos.

Riksdagen avslutade debatten.

Riksdagen remitterade ärendet till kulturutskottet.